VASÁRNAPI KÖNYVESPOLC

ZÖLD DIÓ

Palotai Boris regénye

Leány, osztály, diákregény, szerelem, Kati — ismerős képletnek rémlik. Megelevenedik mégis *Palotai* Boris friss tollán. Egy novellisztikában gyakorlott, pompás megfigyelő építi itt a jellemeket és helyzeteket. S minden apró igazsága: telitalálat. Az anya, ahogy serdülő lánya látja. Az új udvarló, néhány finom utalásból mintázva. Egyáltalán: Palotai Boris remekel, ahogy egy fruska szemszögéből vázlatozza fel a felnőttek értetlen és könnyen tisztázható világát. A csitri-szem átlát rajtunk, tetten éri a tettetést és az önzést, a konformizmust és a kényelem hazugságait. Elvált apa, új feleség, megannyi szarkasztikus leleplezésből támad életre. A kamasz-szív érzékenysége deríti fel jellemüket. A maszk mögött az arcot, szokás mögött a valót ez sugárzó szem — a *Zöld dió* —, mint egy röntgensugár hívja elő.

S hozzá Palotai Boris lebilincselő és eleven stílusa, ez a könnyed és fordulatos csevegés, mely poénről poénre kanyarog. Egy kissé talán túlságos igyekezettel is mimeli a mai leánybeszédet. Oly tökéletesen tudja, hogy már-már utánzó selypítésnek hat a legfrisebb *slang* hibátlan idézése. De ez talán az azonosulás mámorából adódik, a kisplasztikához szokott művész aggályos gondjából. S azért tűnik ki, mert a cselekmény hitelét kisebb figyelemmel követte a regény írója.

A hang, amin megszólal, igaz, de a kéz, mely a fordulatokat igazgatja — tétova. Szaporodnak a regényben a mesterkélt szituációk. Kati, amint elmegy a mostohaapa régi családjához, szentimentális. Kati, amint egy bírósági tárgyaláson szerelme válóperét figyeli — vastagabb poén annál, amit Palotai Boris megengedhet magának.

A mutatványnak így az egyik fele sikerült hibátlanul. Az, ahogy egy kislány a felnőtteket látja. De a fruskalélek rejtelmei ezúttal is zárva maradnak. Ami belőle viselkedésben lecsapódik, kényszeredett. Nem tudjuk persze mi sem, hogyan élnek, miként cselekednek ifjú lányok. Egyetlen támpontunk — így nem, ahogy olykor Palotai Borisnál, hogy a szeszély és szertelenség mindig az előre kiszámítható helyzetbe sodorja őket.

Mindezzel csupán a könyv néhány részletének valósághitelét kérdőjeleztük meg. Ettől még a regény formás, feszes építésű, s minden oldalára jut a ráismerés örömében. Egy-egy új megfogalmazás, egy-egy gyors, de találó ítélet kellő fordulatszámot ad a műnek. A sok igazság mégis egy közhely szárítókötelén lóg. Kati előleget vesz a felnőttek szerelméből, majd visszavonul a maga-korúak világába. Kati egy kipróbált tanulság tapasztalataival búcsúzik tőlünk, miután minden figyelmünket lekötötte.

Palotai Borissal is így vagyunk. Pályája csupa apró diadal, merész kezdemény. Íráskultúrája példás, munkái népszerűséget belső igényességük alapján méltán aratnak. *Magnum opusai*, maradandó művei mégis azok a novellák, melyekben megfigyelés és hitel harmóniára talál. A *Zöld dió* hozzájuk képest „trouvaille” ugyan, nyelvi kísérlet és egy fölényes elbeszélő minden praktikáival teljes. A részletek illeszkedő szépségét, sajnos, egy eleve eldöntött sors illusztrálására használta Palotai Boris. Mint aki egy tökéletesen működő svájci aranyórát pakfonkeretbe zár, vagy Mercedes-motorral hajtat Trabantot.

Furcsa helyzet: irodalmunkban a fordítottja szokásos. Inkább a talmi csillogás, mint a tartalmasságnak az a légszomja, mely Palotai Borist nem engedi igazi rangjára.

Ungvári Tamás

Vasvári Anna illusztrációja Gombó Pál Szigorúan bizalmas című kötetéhez, amely a Szépirodalmi Könyvkiadónál jelenik meg

GINK KÁROLY—KISS IVOR SÁNDOR

Magyar tájak művészete

A magyar könyvművészet újabb kiváló terméke jelent meg a könyvpiacon, *Gink* Károly és *Kiss* Ivor Sándor közös munkája, a *Magyar Tájak Művészete*, a *Corvina* kiadásában, *Lengyel* Lajos művészi tervezésében.

A kötet maradandó élménye mindazoknak, akik értő ismerői az írókadíszítésnek, a „spanyolozásnak”, a szemes csempéknek, a karcagi, vagy mohácsi fazekasságnak, a pókozó-, a csipkeverő-, a párnakészítő-, hímző- és pingáló asszonyok csodás formáinak, színeinek, akik elámulnak azokon a vasvirágokon, amelyek egy-egy parasztkovács munkája nyomán alakulnak ki, akik örülnek, hogy nálunk is skanzenházakba és múzeumfalvakba mentik a palócföldi festett bölcsőket, a kopjafákat, a hegyi asszonyok kuzsuöltözetét, a huszonhétféle színárnyalattal és virággal, hímzett ágy- és asztalneműeket, fali díszítéseket, viseleteket.

A hortobágyi gulyáskunyhó, a téli puszta, a mézesbábos csupa piros vásári kirakata, a kevei hajómalom faragott orra, a boldogi menyecske főkötője, a lila alkonyban elhúzódó sokaságú híd a Hortobágyon — a külföldiek számára idegenforgalmi „specialitás”, de magyarságunk kincsei, s pótolhatatlanok.

Jó, hogy a népművészeti tanács titkára, *Kiss* Ivor Sándor tömör szövegével igyekezett szavakba önteni díszítőművészetünk múltját, jelenét s — remélhetően — jövőbeni fennmaradását is. Jó, hogy akadt Európa-szerte becsült, hivatott fotósunk, *Gink* Károly, aki egy évtized munkájával rakta egybe a kötet jellemzőbbnél jellemzőbb fotóit, élővé téve azt is, ami holt, ami már csak muzeális emlék. Kis példányszámban jelent meg a *Magyar Tájak Művészete*. Elkapkodják.

L. I.

URSULA ÉS DR. WOLFGANG ULLRICH

Hati-Hati

Elefántháton India vadonjaiban alcímet viseli a német kutatóházaspárnak a *Táncsics* kiadásában megjelent könyve. A cím — *Hati-Hati* — a szelídített elefántokat munkára biztató kiáltás, s azért került a könyv élére, mert a szerzők legtöbb megfigyelésüket és legeredetibb állatfelvételeiket az elefántoknak köszönhetik; hátukon ülve gázolhattak át ősmocsarakon, hatolhattak be dzsungelek sűrűjébe, s csak ily módon tudták észrevétlenül megközelíteni a zsákmányukon lakmározó oroszlánokat. Az egyik szerző, prof. dr. W. *Ullrich*, a drezdai állatkert igazgatója és indiai expedíciójának az volt a célja, hogy természetes környezetükben figyelje meg a kipusztulással fenyegetett őserdei állatokat, s védelmükre szólítsa fel az embereket. Az utazás, a kalandok leírását átengedte feleségének, ő csak ott szólal meg szinte észrevétlenül, ahol a leírt megfigyelések magyarázataként szükség volt zoológiára, állatpszichológiára is. Az állatok szeretete vezette a szerzők tollát, könyvük legmegragadóbb része mégis az, melyben a nedves, forró őserdők halászó, vadászó, gyűjtögető lakóinak életét festik. Nagyszerű színes és fehér-fekete fotók serege teszi a harmonikusan együttdolgozó szerzőpár munkáját élvezetes olvasmány mellett dokumentatív hatásúvá.

VARGA KATALIN

Mosó Masa mosodája

Játékosan tanít *Varga* Katalin mesekönyve, *F. Győrffy* Anna szépen stilizált rajzaival. A mesék pedagógiai célt is szolgálnak — a második osztályosok nyelvtani és helyesírási tudását mélyítik el, gyakoroltatják. De a mesék — verses és prózai mesék — igazi, *valódi mesék is, érdekesek*, figyelemkeltőek, az ismereteket gazdagítják. Környezetük, egész világuk mai. *(Móra Ferenc Könyvkiadó.)*

Apám, Renoir

Jean Renoir könyve

Az olvasó: Akit Ön itt bemutat, az nem Renoir, hanem az Ön elgondolása Renoirról.

A szerző: Úgy van. A történetírás valójában szubjektív műfaj.

Ez a párbeszéd természetesen sohasem hangzott el. Jean *Renoir* (a francia filmművészet klasszikus mestere; Pierre-Auguste Renoir, a nagyszerű festő fia vezeti be vele apjáról szóló könyvét, mintegy előre védekezvén a „szubjektivizmus” vádja ellen: oly módon, hogy merész támadással elébemegy és maga vállalja, sőt hangsúlyozza azt.

De hát miért ne lenne szubjektív éppen ő, aki — apjaként — jól ismerhette a festőt, aki modellt ült neki, aki mellette nőtt fel, s ilyenformán, minden bizonnyal számos olyan adat, megfigyelés, családi hagyomány, egyszóval bőséges (talán egyetlen műbe zsúfolva túlontúl is bőséges) tárgyismeret és a személyes élmények tömege birtokában foghatott hozzá könyvéhez, mint senki más?

Bár — s ez épp az előbb mondottakból következik — egy dologban vitatkoznunk kell ezzel a rövidke „párbeszéddel”. Jean Renoir ugyanis nem történelmet írt, nem tudományos művet, hanem emlékiratot. És ez már egészen más műfaj! Itt lehetséges, sőt szükséges a szubjektív nézőpont, hisz az alapélmény, amelyből az emlékirat kinő, minden esetben a „velem történt meg” varázsa. Az „én” itt nem szorul, nem szorulhat háttérbe, hisz belőle táplálkozik a mű, az írás; a tények, a leírt események az egyéniség szűrőjén át jutnak el a harmadik személyhez, az olvasóhoz.

Hagyjuk tehát e párbeszédet. Jean Renoir magamentegetését, s nézzük a könyvet, amelyet apjáról írt. Műfaja: emlékirat, helyesebben családi krónika, mert szerzője jóval a saját születése előtti időben, apja gyermekkorának leírásával, a nagyapai ház ismertetésével kezdte el a festő életútjának követését. S ezzel ismét tágított egyet a körön, amelyet írásában feltérképez, hisz Renoir gyermekkora, egész élete, festészete elválaszthatatlanul eggyéforrt városával, Párizzsal. A műnek ezek az érdekes, színesen megjelenített fejezetei részint az apa elbeszélései, részint a családi hagyományok, illetve egyéb források nyomán kelnek életre, hogy megismerjük belőlük Renoir művésszé érésének folyamatát, s azt a világot — a párizsi polgárság, a munkájukat szeretettel és élvezettel végző kézművesek életét —, amely útjára bocsátotta őt.

Jean Renoir emlékei két síkról állnak elénk. Az egyiket a gyermekkor felvillanó képei táplálják; a másikat — s ez a fontosabb — az apával 1915-ben folytatott hosszú beszélgetések, a családi hagyományok és a barátok közlései. Érdekes olvasmány. Megismerjük belőle a Renoir család életét, a modern világvárossá növekvő Párizs változó arcát, a művészeti élet eseményeit: Renoir és az impresszionista festők küzdelmét művészetük elismeréséért, majd a győzelmet, amely harcukat koszorúzta. Jean Renoir művét ilyenformán mindenki szívesen és haszonnal forgathatja: az olvasó szinte személyes ismerőse lesz általa egy nagy művésznek; s a szakember is bizonyosan talál benne fontos és új adalékokat munkájához.

H. Gy.

A HÉT KÖNYVEI

AKADÉMIAI KIADÓ:

Az állóeszközgazdálkodás időszerű kérdései

MŰSZAKI KIADÓ:

Dr. Alliquander Ödön: Rotari fúrás
Dr.t Ferenczy Pál: Televízió hibakeresés
Dieter Korp: VW 1200/1300/1500. Tanácsadó
Kun Miklós: Fotóamatőrök könyve
Műszaki Bibliográfia 1967.
Dr. Szalay Béla: Fizikai összefoglaló
Szilágyi László: Gépipari mérőeszközök és mérések

MAGVETŐ KIADÓ:

Móra Ferenc: Beszélgetés a ferde toronnyal. — Túl a palánkon
Moldova György: Malom a pokolban

SZÉPIRODALMI KIADÓ:

Ady Endre: Léda és Csinszka
Börcsök Erzsébet: Eszter
Egri Viktor: Pergőtűzben
Gál László: Szó a szélben
Gion Nándor: Kétéltűek a barlangban
Hervay Gizella: Tőmondatok
Hunyady Sándor: A hajó királynője
Jancsik Pál: Fűszálon csillog
Mács József: Adósságtörlesztés
Maróti Lajos: A kolostor
Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma. — Új Zrínyiász
Móricz Zsigmond: A fáklya
Nagy István: Réz Mihályék kóstolója
Szász János: Emberek vagyunk
Takács Imre: Elsüllyedt föld
Török Elemér: Fényért perelek

TIZENÉVESEK

Lányok évkönyve — Fiúk évkönyve

Két kitűnő almanachot kínál a fiataloknak a *Móra Könyvkiadó:* egyet a lányoknak, egyet a fiúknak. Mi a közös bennük? A szerkesztés gondossága, a képekkel gazdagon illusztrált, szép kivitel, a változatos tartalom irodalomtól tudományig, hazai riportoktól a messzi világokat föltáró tudósításokig, a fiatalok problémáira fiatalos választ kereső szándék. Különbség is akad közöttük, a két kötet jellegéből következően: a fiúk évkönyvében „férfiasabb” témák kaptak helyet, a lányokéban a „nőiesebbek”. Egységes kép bontakozik ki mind a kettőben, a világnak napjainkban szinte minden érdekes témaköre szóba kerül a könyvekben. Nagy erénye mindkét könyvnek, hogy olvasóit felnőtt, értelmes, mai fiataloknak tekinti, s az ő hangjukon, az ő stílusukban szól hozzájuk; ez alól csak néhány írás kivétel, jobbára a *Leánysarok* és a *Csak fiúknak* rovatokban; ezek régimódi, moralizáló, olykor kissé vállveregető hanghordozásukkal, és a nemzedékkel ezelőtti fiatalsághoz szóló írásokra emlékeztető modorukkal kirínak a két kitűnő kötetből.

BELIH—PANTYELEJEV

SKID-köztársaság

A *SKID-köztársaság* akkor is érdekes és jó könyv, ha csupán a szovjethatalom első éveiben szerte csatangoló családtalan gyermekek neveléséről beszámoló hiteles krónikának, a könyv utószavának kifejezésével élve: kordokumentumnak tekintjük. Báját és vetetét ez esetben az adja, hogy akik írták, *maguk átélték az egészet*, méghozzá nem nevelőkként, hanem neveltekként. Tiszta, üde, fiatalos hangú regény ez, nyers, őszinte és igaz.

De a SKID hitem szerint több, mint aminek az utószó tartja, legalábbis többé vált: ez a könyv nem csupán csavargó srácokról szól, hanem az emberről, az új társadalom gyermekkoráról, a bizalomról, az emberformálásról. Ez már nem egyszerű kordokumentum, hanem maradandó tanulság, a regény asszociációs köre a cselekmény idején túl érvényes mondanivaló. Olvasását felnőtteknek is ajánlom.

A regényt egyszer már közreadták hazánkban: akkor *Lukács* László mártírköltőnk fordította. Egy esztendővel ezelőtt a regény kitűnően sikerült, modern filmváltozata új érdeklődést keltett iránta. Most *Gellért* György fordításában, a *Kozmosz Könyvek* sorozatában, az ungvári *Kárpáti Kiadóval* közösen jelent meg a könyv.

(zl)

GERŐ JÁNOS

A Duna foglyai

Hetedikesekről szól *Gerő* János ízes, fordulatos kisregénye, *A Duna foglyai*. Vízért mennek a táborból, egy lány kedvéért tutajt építenek valami farönkből — s a víz sodrása elragadja őket. Gerő János a kalandot nem öncélúan írja le, hanem, hogy apró erényeket mutasson föl, a magatartás vizsgáját figyelje, az eltűntekben végbemenő belső folyamatokat vizsgálja. Az érdekes, jó kisregényt *Kürthy* Sándor illusztrálta. *(Móra Könyvkiadó — Sirály Könyvek.)*

NAGY KATALIN

Intőkönyvem története

Az *Intőkönyvem története* nemcsak az iskolában kapott tizenkét figyelmeztetés hátterét fedi föl, hanem egy kamaszlány éledő humánus érdeklődésének első nagy élményeit, kisebb-nagyobb lelki sérüléseket, érzékeltetve azt is, hogyan lehet ezeket kiheverni. Jó könyv, mert semmi sem emlékeztet benne a ma már idejétmúlt leányregényekre: amint a könyv egyik oldalán, a történet egyik gondolati fonalán a korszerű és helyes nevelés problémáival foglalkozva elhangzik a vallomás: *a gyermeket komolyan kell venni*, úgy a könyv minden lapján ez a szemlélet tapasztalható. Emberregény *Nagy* Katalin könyve, és nem „leányregény”, felnőtt-mértékkel ábrázolja az élet örömeit és gondjait, különféle események értelmi és érzelmi hatását. Végigvezet hősének lélektani fejlődésén, beavat életébe, s így tanít meg — a szó jó értelmében — „felnőttül” élni és gondolkozni. Jó könyv; nemcsak fiatalok olvashatják élvezettel és haszonnal. *(Móra Könyvkiadó.)*

BRET HARTE

Aranyásók

Öt elbeszélés a romantikus Vadnyugatról; kedves, regényes történetek, szinte népmesei igazságtevéssel, kalandossággal, szolid humorral. *Szinnai* Tivadar fordította és dolgozta át a novellákat; az illusztrációk *Zórád* Ernő munkái. *(Móra Kiadó — Delfin Könyvek.)*

LOUIS VACZEK

A Hudson vándora

Kanada gyarmatosításának korába vezet ez a romantikus kalandregény, már-már vadnyugati hősepósz. A történelmi és földrajzi ismeretekkel, tanulságokkal is szolgáló fordulatos történetet *Árkos* Antal fordította és dolgozta át; a rajzokat *Benkő* Sándor készítette. *(Móra Kiadó — Delfin Könyvek.)*

A lakásberendezés ABC-je

Kovács Zsuzsa könyve

Ahány ház, annyi szokás — tartja a közmondás és tegyük hozzá: ahány lakás, annyi követelmény, igény is a házzal, a lakással, szűkebb környezetünkkel szemben. *Kovács* Zsuzsa *A lakásberendezés ABC-je* című könyvében nem kevesebbre vállalkozik, mint arra, hogy olyan tanácsokat adjon házunk, lakásunk berendezéséhez, amelyek figyelembe veszik a különböző igényeket, szokásokat, adottságokat. Nem kész receptet ajánl, nem fosztja meg a lakás tulajdonosait attól az örömtől, hogy végül is maguk válasszák ki a nekik tetsző, egyéniségükhöz legjobban illő megoldást.

A lakás — berendezésével, hangulatával tükrözi a benne élőt — személyhez kötött. Akkor érezzük benne a legjobban magunkat, ha ez a környezet alkalmazkodik munkánkhoz, szokásainkhoz, ha a berendezési tárgyak, a bútorok és azok elrendezése valóban minket szolgál. A sokféle lakás, ház közös tulajdonsága ez az alárendeltség, ez a célszerűséget szem előtt tartó, embert szolgáló funkció. A könyv sorra veszi a lakás minden zegét-zugát, az előszobától a kamráig; foglalkozik a falak festésén s a padlóburkolaton keresztül szinte mindennel, valamennyi berendezési tárggyal úgy, hogy egy pillanatra sem feledkezik meg az emberről, aki ezeket a tárgyakat használja. Nem szakad el a valóságtól sem: nem kacsalábon forgó öröklakások, villák tulajdonosaira gondol, hanem elsősorban a kislakások lehetőségeire. Nem kandallót és nem jegesmedvebőrt ajánl, hanem olyan tárgyakat, amelyeket meg is lehet vásárolni, vagy kis hozzáértéssel, egyszerű anyagokból el lehet készíteni. Jó ötleteket ad arra, hogyan hangolhatók össze a régi, divatjamúlt használati tárgyak az utóbb vásárolt modern bútorokkal, vagy amit nem érdemes megőrizni, hogyan lehet mégis felhasználni.

A kötet 400 fotó és rajz segítségével bemutatja: a kényelmes, barátságos otthon kialakítása, ahol a család minden tagja jól érzi magát, nem feltétlenül a sok pénzen múlik, hanem azon, milyen ízléssel, milyen okosan választottuk ki környezetünk használati tárgyait.

f.